

Wageningen IMARES

Duurzaam Innoveren in Vis

Tammo Bult & Luc van Hoof

Duurzame Visserij

- Waarom?
- Wat is Duurzame Visserij?
- Wie bepaalt wat duurzaam is?
- Huidige problematiek Nederlandse sector
- Wat moet anders – NL?
- Hoe organiseer je dat?

DUURZAME VISSERIJ: WAAROM?

Duurzame Visserij: Waarom?

- Voedsel: Voorziening, -Veiligheid & Gezondheid
- Economie & Werkgelegenheid
- Milieu en Visbestanden
- Sociaal-culturele aspecten

Toenemende markt seafood: grondstoffen uit visserij en aquacultuur

Visserij

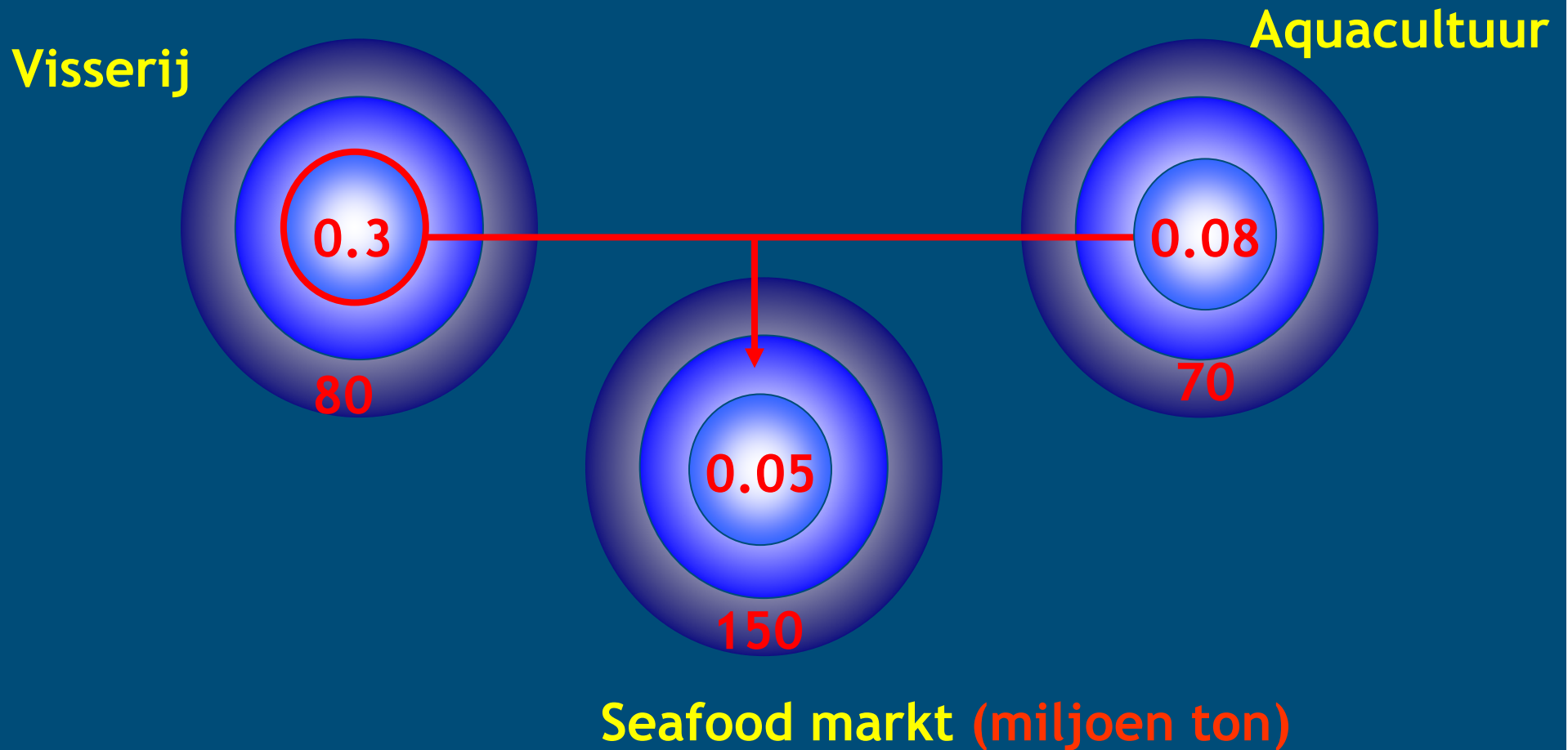
Aquacultuur

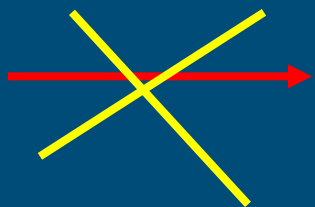
Seafood markt

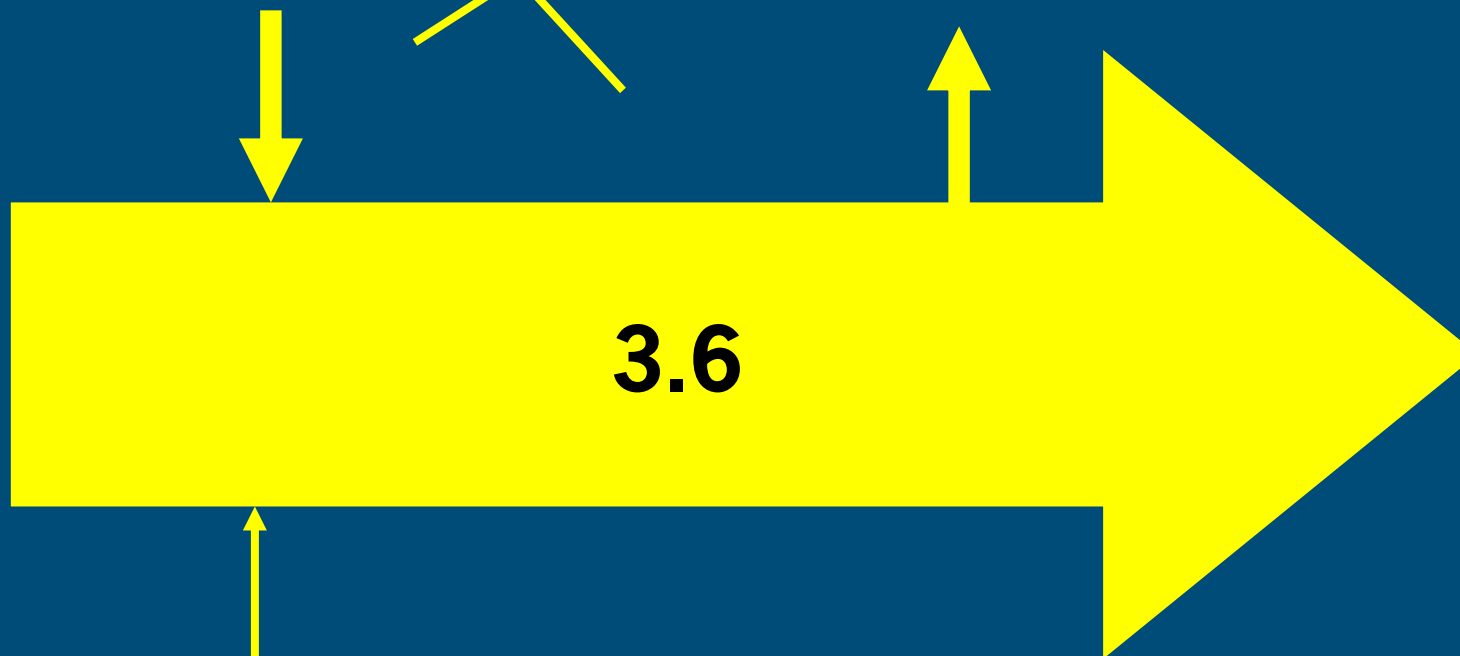
Markt voor seafood:

Nederland kleine speler, wereldwijd

Nederland: vishandel belangrijker dan visserij

Visserij: 0.45 **NL-consumptie: 0.5**

Aquacultuur: 0.04

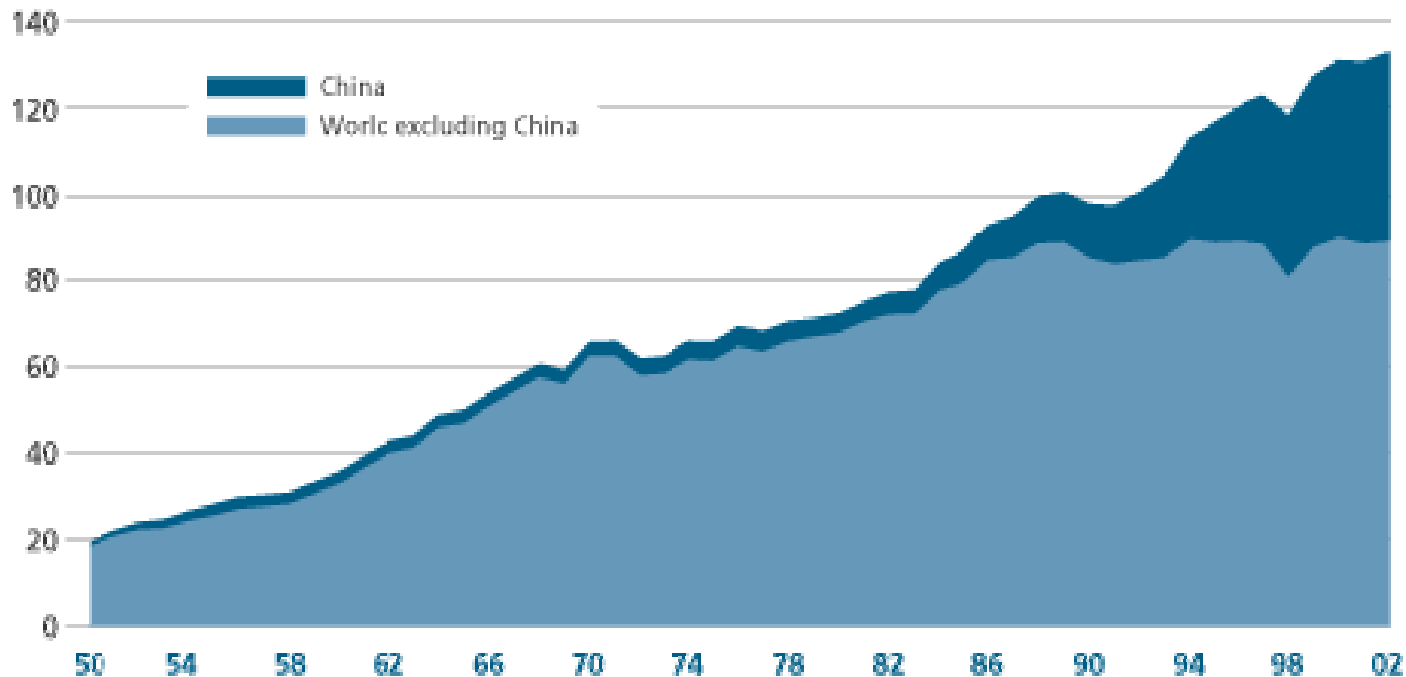
in miljarden €

Productie neemt toe; laatste jaren alleen door kweek

Figure 1

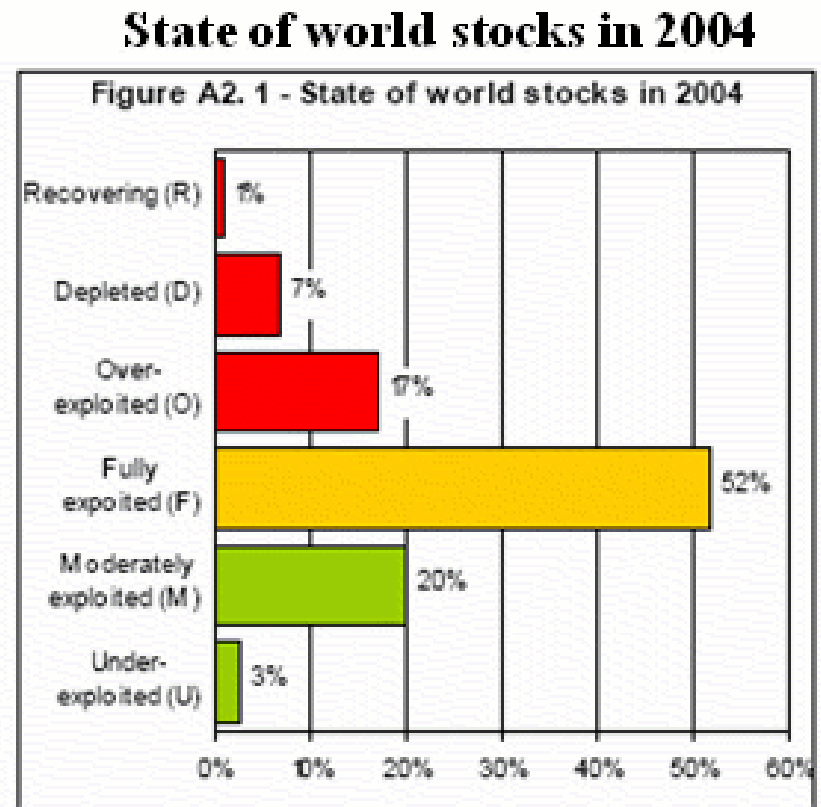
World capture and aquaculture production

Million tonnes

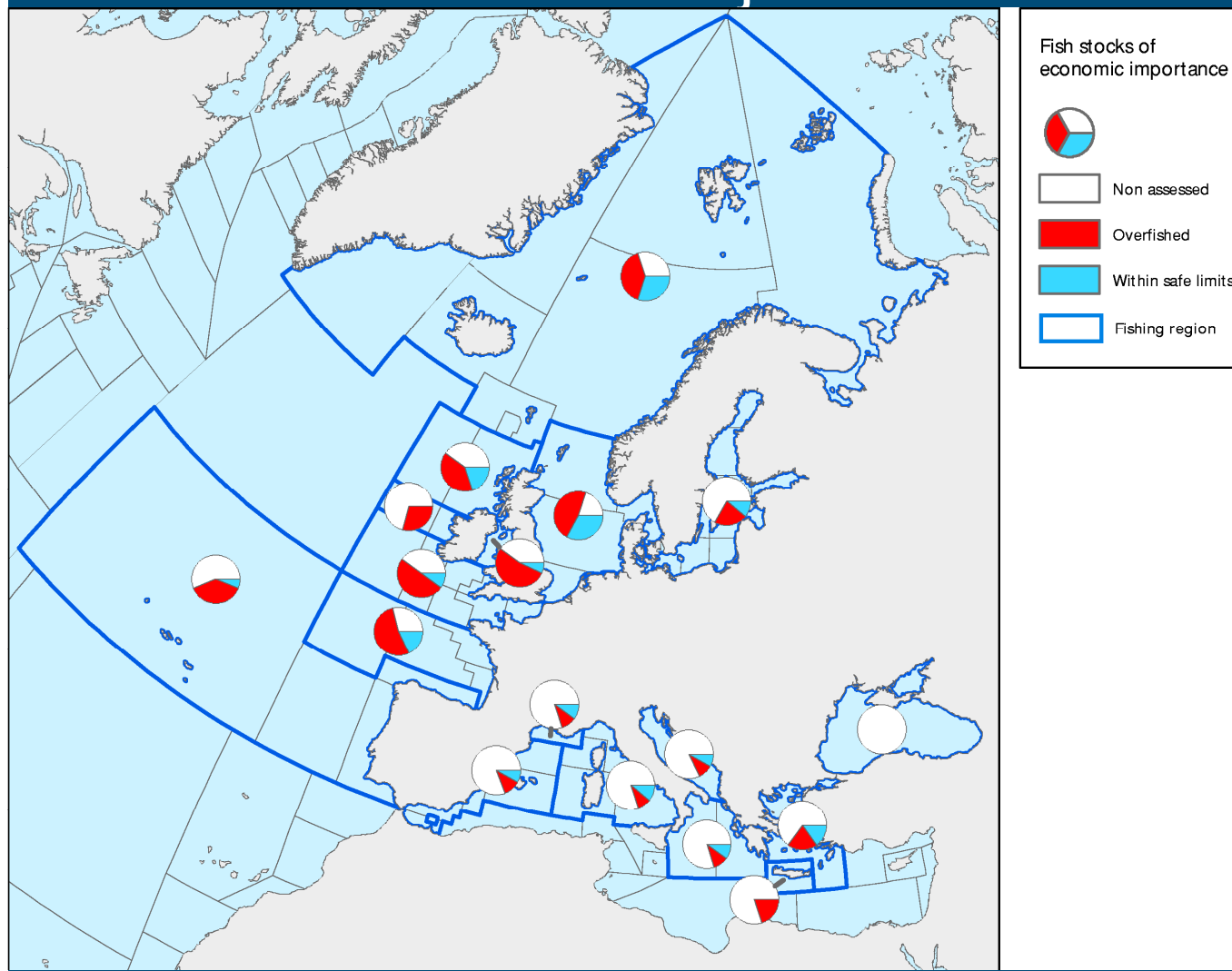
....omdat uitbreiding vanuit visserij moeilijk is:
wereldvispopulaties - 75% volledig tot overbevist

- Totale productie = 80 miljoen ton
- FAO: “over past decade little change in status of stocks despite strong international efforts to promote more responsible behavior”

Source: FAO

Niet alleen wereldwijd... ook in Europa.....

■ “Unassessed”

● veel

■ “Overfished”

● meerderheid

■ “Known Within Safe Limits”

● minderheid

Vis is gezond!

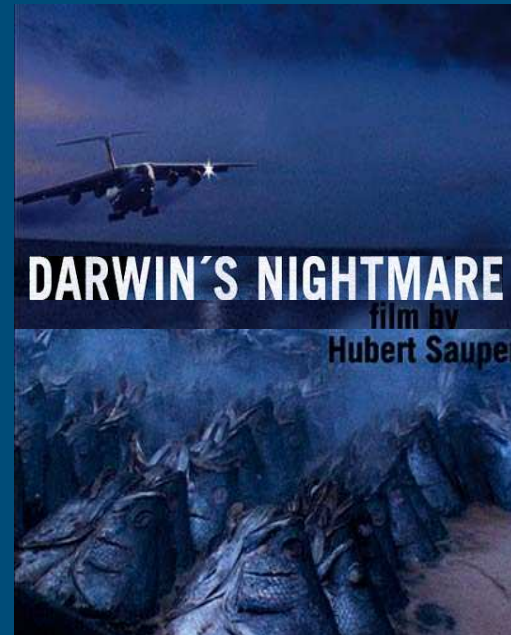

“Deskundigen concluderen: tenminste twee maal per week vis eten, waarvan minimaal één keer vette vis, is gunstig voor de kwaliteit van de voeding.

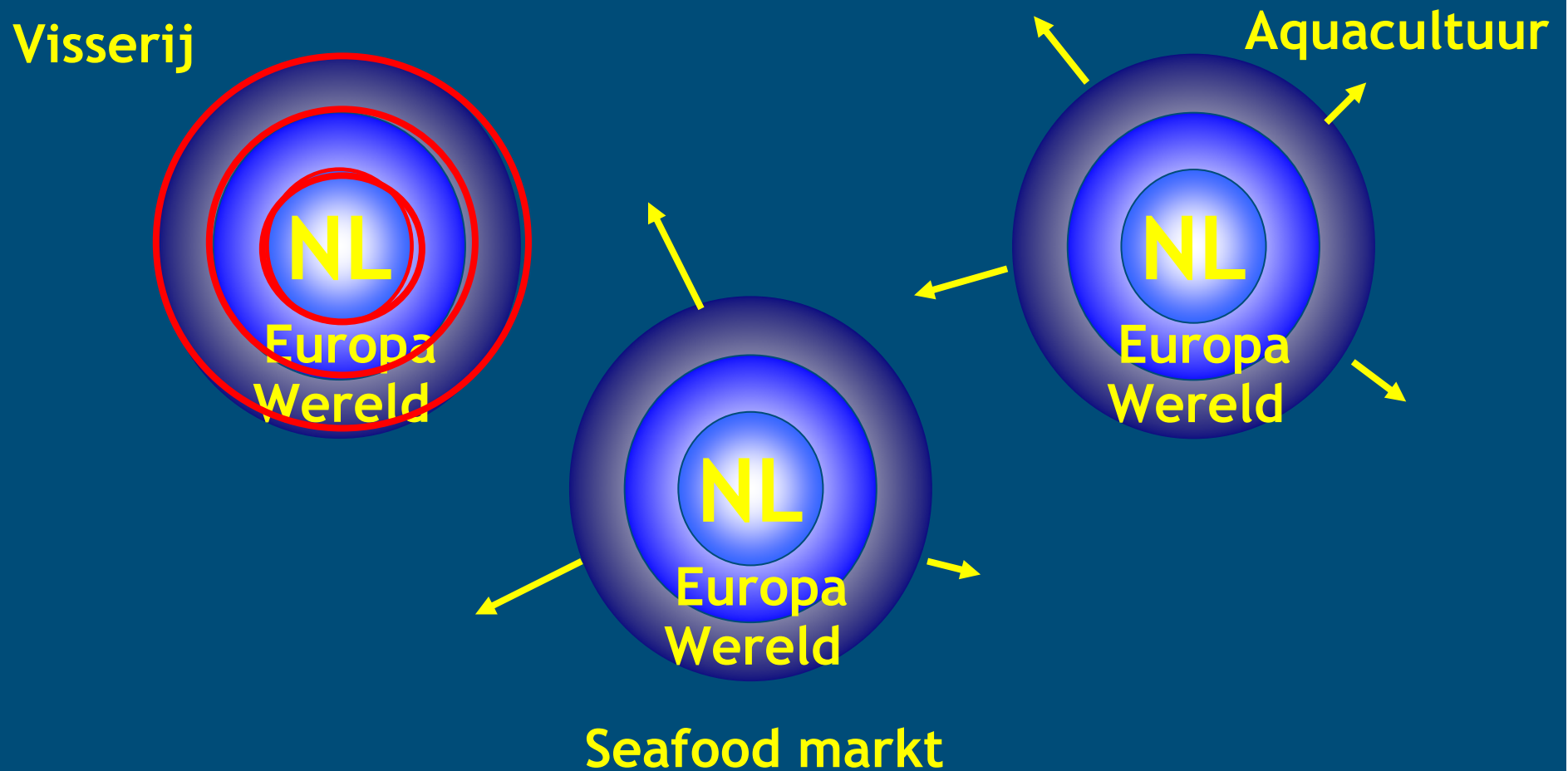
Een goede voeding levert gezondheidswinst op.

Dat betekent voor veel mensen dat ze vaker vis op het menu moeten zetten.”

Maar de productie levert ook vraagtekens op:
“license to produce”

...en: Waar moet al die vis vandaan komen?

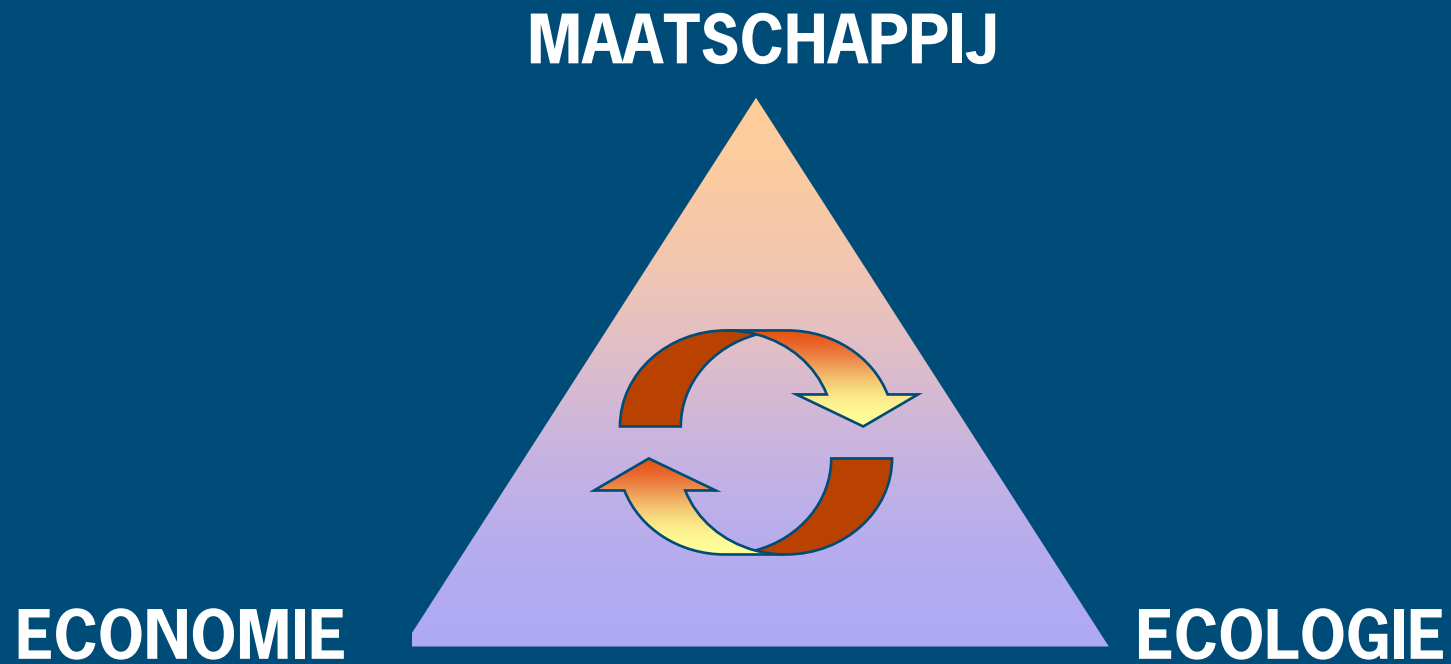

DUURZAME VISSERIJ: WAT IS DAT?

Duurzaamheid – steeds duidelijker op de agenda:

- 1987: VN - Brundtland rapport 'Onze gezamenlijke toekomst',
 - Introductie term 'duurzame ontwikkeling'
 - Impliceert koppelingen tussen
 - ontwikkelingssamenwerking en milieubehoud
 - welvaart en welzijn
 - economische groei en verbetering van de leefomgeving
 - economische, ecologische en sociale dimensies
- Conferentie voor milieu en ontwikkeling van de Verenigde Naties (VN) in 1992 in Rio de Janeiro
 - De lidstaten: streven naar duurzame ontwikkeling
- Wereldtop Duurzame Ontwikkeling van Johannesburg - 2002

Duurzame Ontwikkeling: economische, ecologische en sociale dimensies

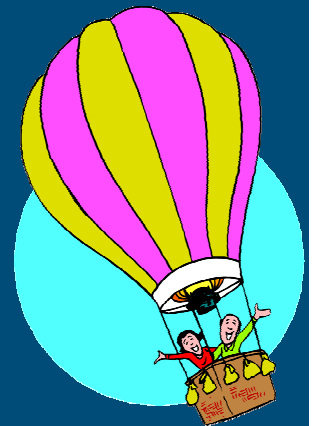
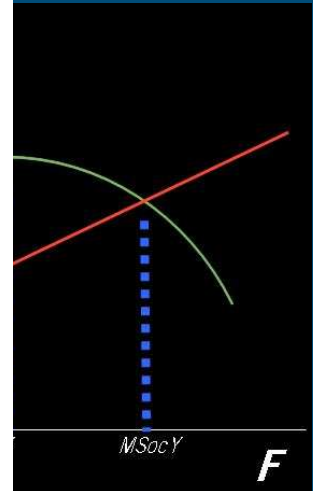
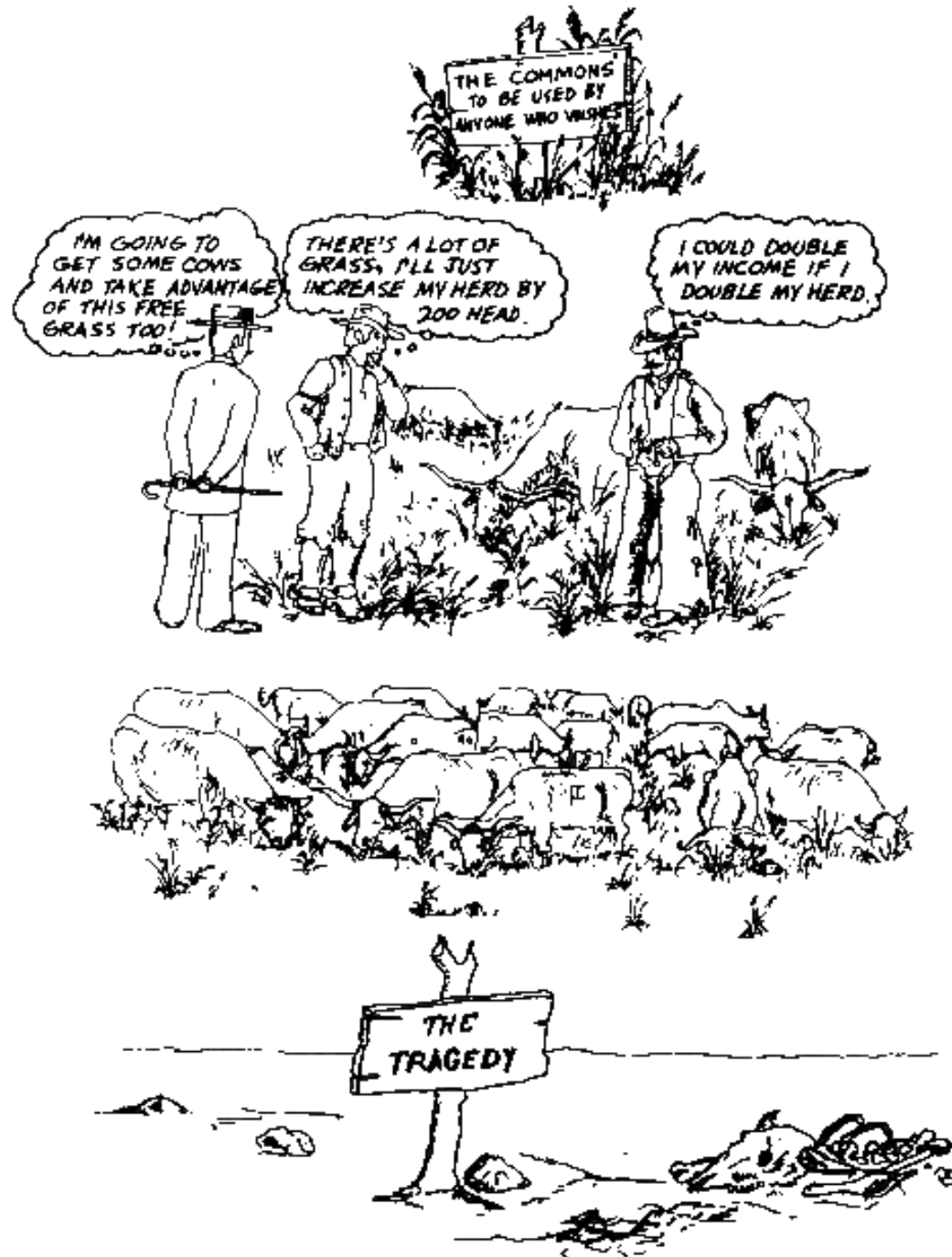
Ongeregle

■ Tragedy

■ Prisoner

■ Race for

Hoe reguleer je een visserij?

- Toegang
 - Licenties & vergunningen
- Tuig
 - maaswijdte
 - motorvermogen
 - Grootte schip
- Vangsten
 - Minimum lengtes
 - TAC & Quota

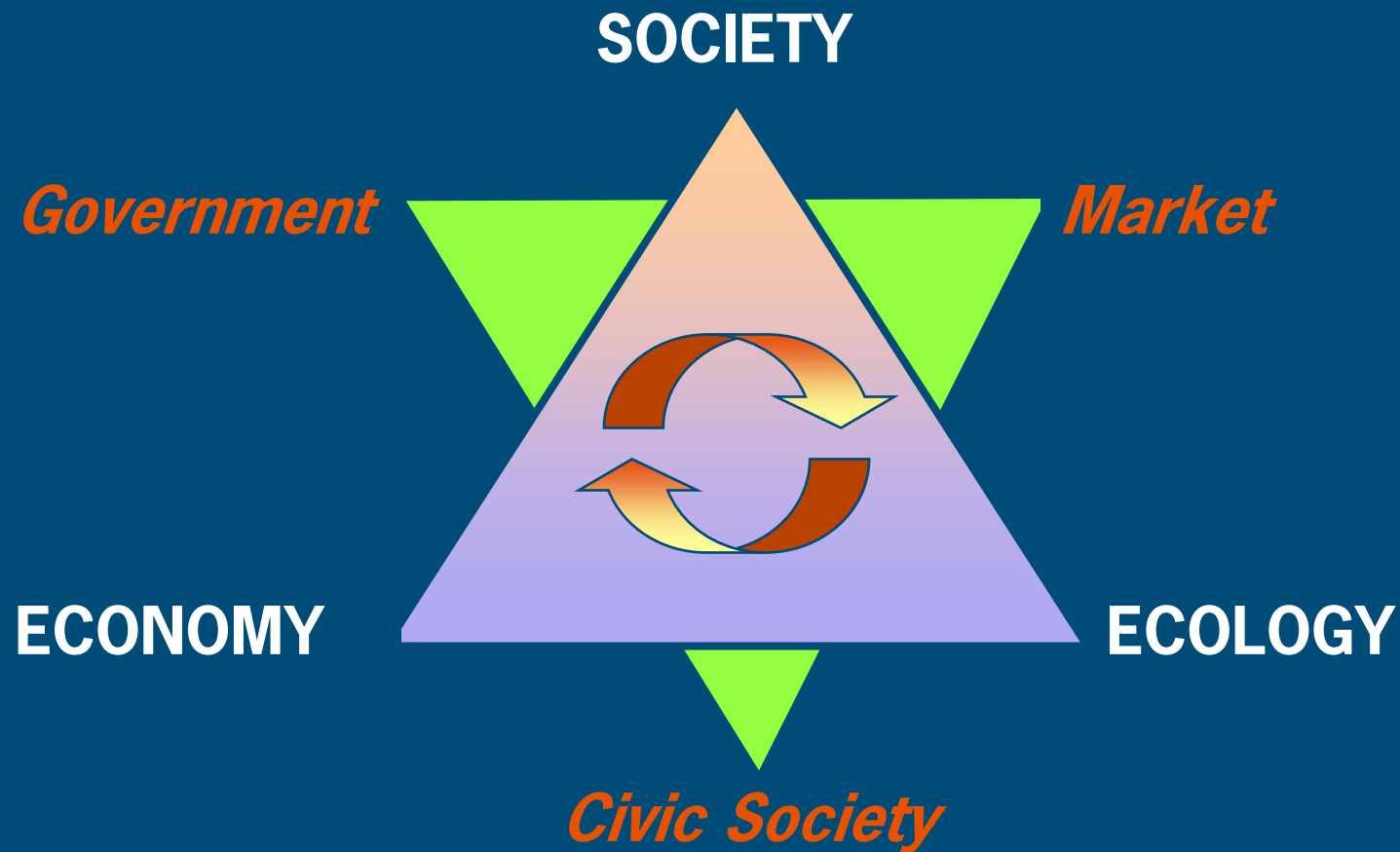
Reguleren van een visserij: de instrumenten?

- Wetten en regels
- Sociale normen en waarden
- Economische prikkels

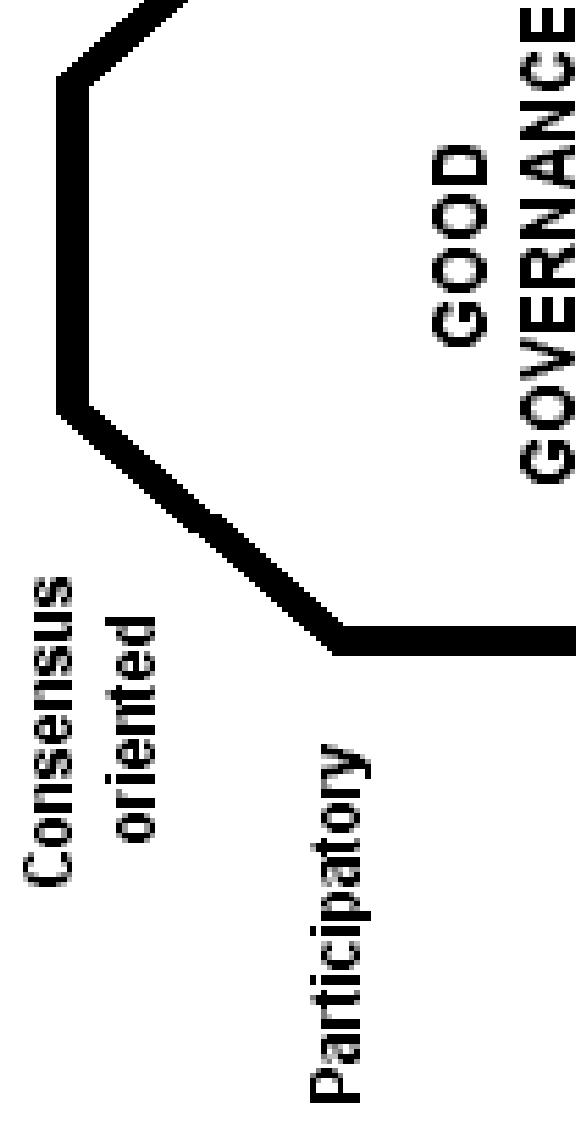
WIE BEPAALT WAT DUURZAAM IS?

Dimensions, actors & stakeholders

Rollen van de Nederlandse Overheid

- Stakeholder
 - representant van de NL—maatschappij
- Bestuurder & Beslisser
 - Wet en regelgeving: **Zorgen dat.....**
 - Controle
- Verantwoordelijkheden mbt de kwaliteit van de “duurzaamheidsdiscussie”
 - **Zorgen voor.....**
 - Good Governance

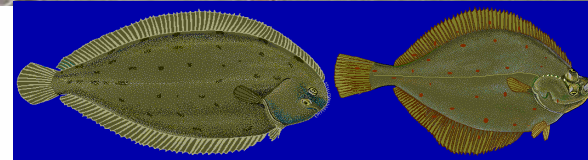
DE NEDERLANDSE VISSERIJ EN ZIJN PROBLEMEN

Pelagische vloot: belangrijkst in Kg

17 trawlers: m€ 126

Demersale vloot: belangrijkst in €

Visserijbeleid in Nederland: historisch overzicht

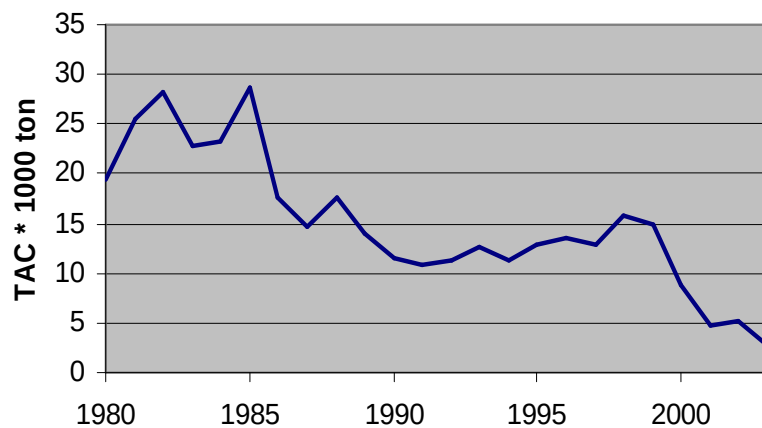
Kabinet in verzet tegen
lagere visquota Europa

- 1976-1976: Introductie van individuele vangstbeperkingen van tong en schol op basis van afpraken tussen EC lidstaten.
- 1975-1976: Vrijwillige sanering, maar capaciteit van vangst wordt niet beperkt. De vloot kan hierdoor toch uitbreiden
- 1976-eind jaren '80: Handhavingsproblemen. Vissers kunnen meer vis aanlanden dan hun toegewezen was.
- 1983: Gemeenschappelijk visserijbeleid EU van kracht
- 1984: Nederland in gebreke bij nakomen van vangstbeperkingen
- 1985: Grotere controle quota leiden tot spanningen tussen AID en vissers
- 1985: Vissers mogen vangstrechten onderling verhandelen
- 1985: Motorvermogen van schepen wordt beperkt
- 1987: Introductie zeedagen-regeling
- 1989: Instelling scholbox (opgroei gebied jonge schollen)
- 1988-1991: Vrijwillige sanering
- 1990: Minister Braks stapt op vanwege twijfels over aanpak visserijproblematiek
- 1993-heden: Beheersgroepen van quota ('Biesheuvel-groepen'); extra zeedagen en onderlinge handel van quota mogelijk voor vissers die zich o.a. onderwerpen aan een private verplichting

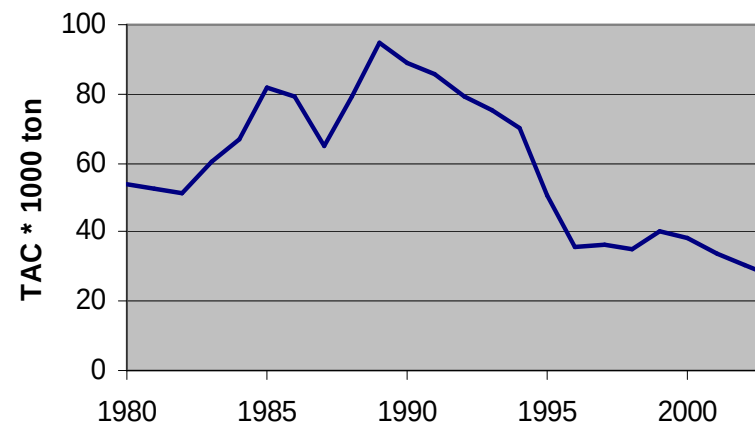
Bron: Over...bevissing van de zee, Stichting Bio-Wetenschappen en Maatschappij, 3/2004

TAC: steeds lager

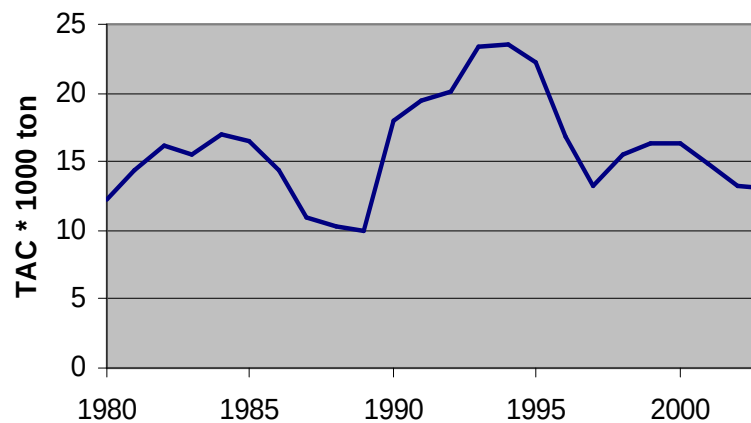
Kabeljauw

Schol

Tong

Keten van Spanningspunten:

- Veel geïnvesteerd & gespecialiseerd
- Hoge besomming nodig, maar niet mogelijk
- Kosten per eenheid productie nemen toe
- Rendementen nemen af
- Steeds groter afhankelijkheid externe factoren
- Steeds complexer regelgeving
- Bedrijfsvoering moet anders: mogelijkheden beperkt?
- Huidige Situatie = Onvermijdelijk Doodlopende Weg?

NAAR EEN DUURZAMER VISSERIJ IN NEDERLAND

Task Force: constateert

- Huidige boomkorvisserij geen toekomst
 - Te gespecialiseerd tuig
 - Te afhankelijk van tong
 - “license to produce” houdbaar?

Task Force: Advies

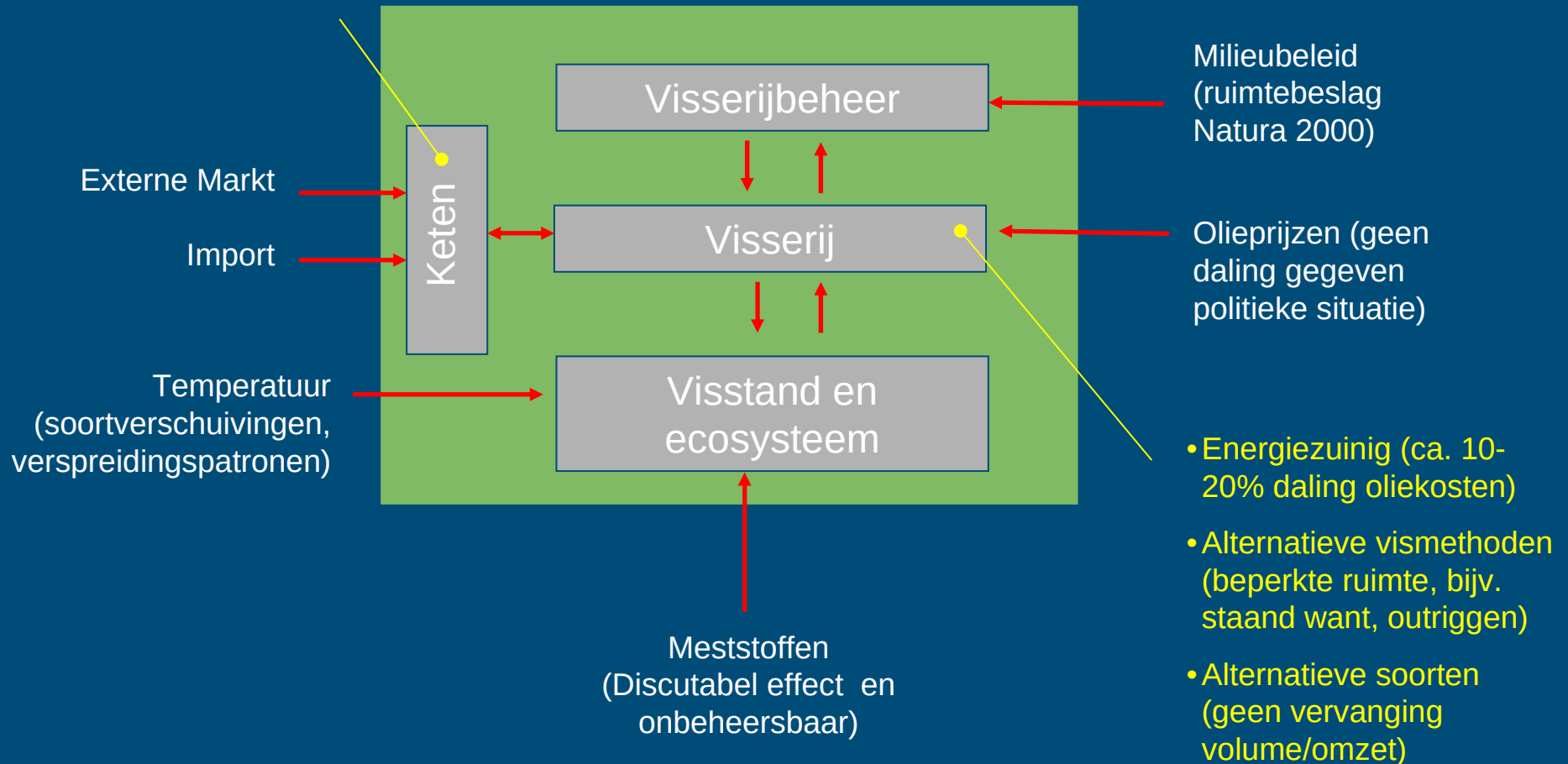
- Veranderen: (Innovatie?)
 - Visserijdruk minder
 - Drieklapper
 - Kostenbesparing
 - Opbrengstverhoging
 - Verminderen ecologische impact
 - Samenwerking
 - Horizontaal & verticaal in de keten
 - Maatschappelijke organisaties
 - Focus: individueel ondernemerschap

DUURZAME VISSERIJ: HOE ORGANISEER JE DAT?

Wat is Stuurbaar – Potenties?

Prijsvorming (prijselasticiteit
tong; via kwaliteitsverbetering
schol ca. 10-20% prijsstijging)

Uitvindingen $\neq$ veranderingen $\neq$ innovaties

■ Uitvinding

- Idee, techniek
- In lab of testsituatie

■ Innovatie

- Meer dan techniek: Management - Organisatie – markt
- In productie buiten lab/testsituatie
- marketing

Noodzaak van innovatie

- Innovatie wordt door de overheid als noodzaak gezien om economische groei te waarborgen. Achterliggende oorzaak hiervoor is dat de Europese economieën in veel traditionele productie-industriesectoren steeds minder concurrerend blijken, en er alternatieve bronnen van werkgelegenheid gevonden moeten worden.
- Dit is uitgewerkt in de Lissabon-strategie van de Europese Unie en het Nederlandse Innovatieplatform

Duurzaam en innoveren:

- Duurzaam innoveren bevat een tegenstelling. Duurzaam is voortdurend, langdurig en aanhoudend, terwijl de korte levenscyclus van veel producten en diensten op gespannen voet staat met het besef van duurzaamheid. Toch zit hier juist de kern van innoveren, want een innovatie kent destructie en creatie. Het oude wordt verlaten en het nieuwe moet zijn plaats nog krijgen.

Nodig: proces of systeeminnovatie?

■ Proces

- Nieuwe techniek
- Ketenorganisatie
- Focus: efficiency, kwaliteit

■ Systeem

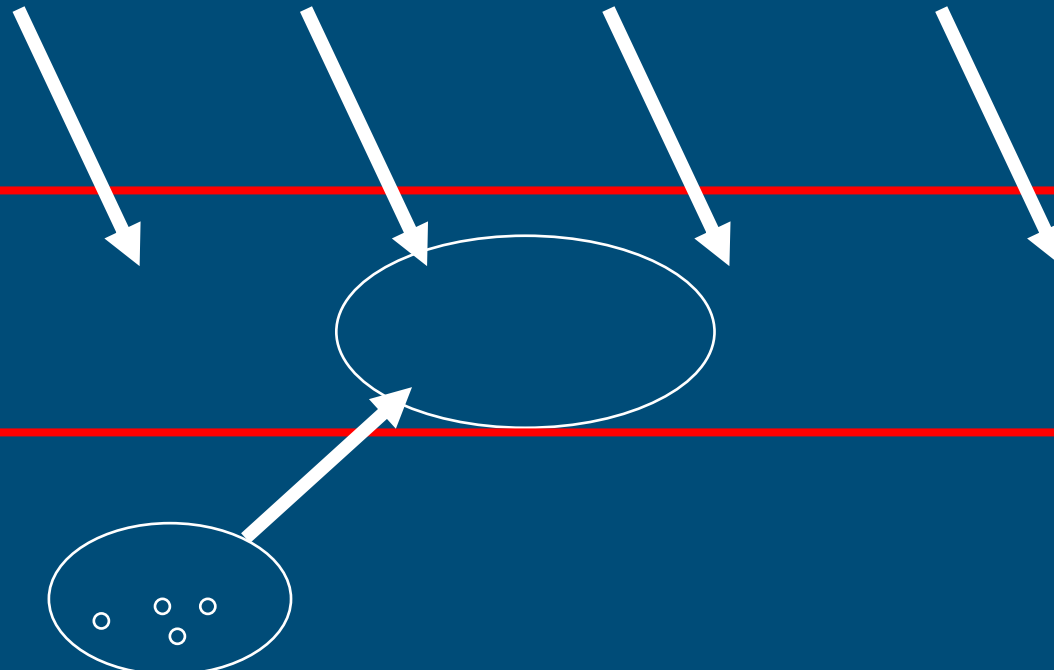
- Nieuwe producten
- Nieuwe markten
- Andere relaties tussen stakeholders
- Organisatie
- Governance

Systeeminnovatie: organiseerbaar?

“landscape”

“regime”

“niche”

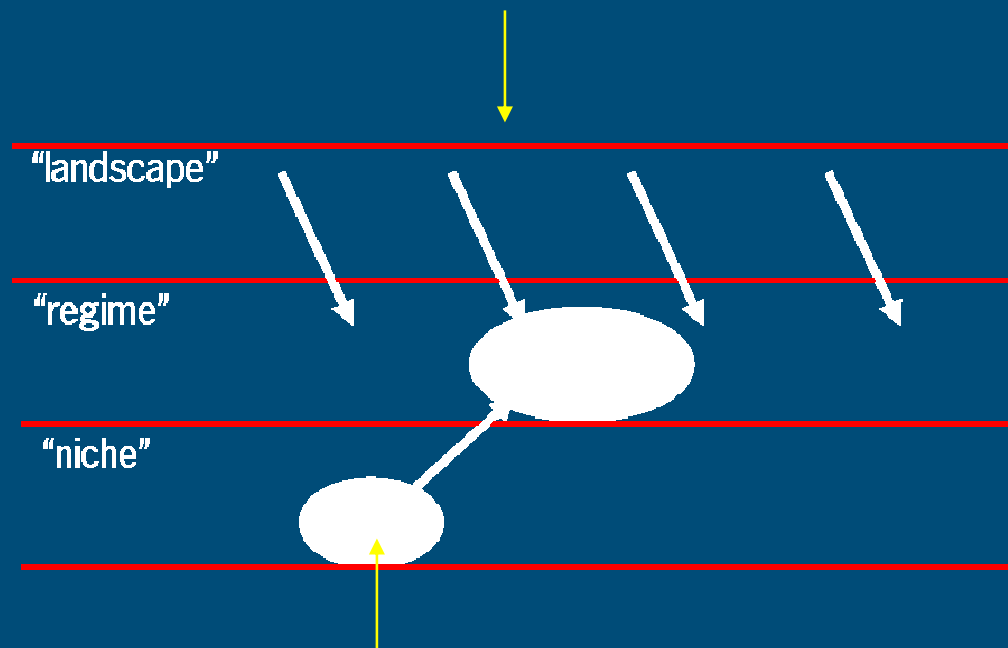

Niche $\Rightarrow$ niche clustering $\Rightarrow$ niche regime $\Rightarrow$ regime shifts

Aangrijpingspunten voor de Nederlandse overheid?

Producent: Wet & regelgeving - V&H richtlijn/EUR MAR Policy

Markt & consument: bewustwording

Ondersteuning ondernemers: verandering & innovatie

Stimuleren van innovatie

- Het bevorderen van innovatie kan op verschillende manieren:
- het nemen van het risico van innovatie aantrekkelijker maken voor bedrijven, uitvinders, instellingen en organisaties. Dit kan door het mogelijke resultaat in geld aantrekkelijker te maken.
- het stellen van heldere, strenge eisen aan (consumenten)producten en processen, bijvoorbeeld ten aanzien van de veiligheid, het energiegebruik, de milieu-effecten, etc.
- helder en consistent lange termijn-overheidsbeleid, zowel wat betreft (toekomstige) eisen aan producten en processen als wat betreft de subsidies om ontwikkeling en invoering daarvan te stimuleren.
- het ter beschikking stellen van geld voor onderzoek.
- het verminderen van regels en barrières voor bedrijven en instellingen, bijvoorbeeld met betrekking tot de invoering van nieuwe technologieën.
- het vormen van clusters waar kennisintensieve organisaties (universiteiten, bedrijven, enzovoort) samenwerken.
- het voeren van een actief beleid door overheidsorganen zelf, om voor innovatieve methodes te kiezen in plaats van voor traditionele.
- het toepassen van beter kennismanagement.
- het stimuleren van het registreren van octrooien, alhoewel dit punt door de aanhangers van open source weer bestreden wordt.

investerings in transitie

- Overbrengen van een “sense of urgency”
- het implementeren van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma van overheid en sector voor het transitieproces op korte, middellange en lange termijn;
- het inbedden van kansrijke projecten uit dit uitvoeringsprogramma in het werkprogramma voor het Europese Visserijfonds voor de komende jaren en het creëren van voldoende financiële ruimte voor de benodigde nationale contrafinanciering in de rijksbegrotingen.
- het op korte termijn instellen van een borgstellingfaciliteit voor de komende jaren, zodat visserijondernemers onder gunstiger omstandigheden zélf kunnen investeren in innovaties gericht op duurzaam ondernemen.

Samenwerking aan innovatie: gaat makkelijker met gedeelde beelden

- Men heeft de neiging nadruk te leggen op : wat is de situatie, want dan is meteen duidelijk wat er moet gebeuren
- Maar het proces komt waarschijnlijk eerder op gang als je start bij: wat moet er gebeuren

- Wat vindt de sector dat er moet gebeuren?
- Wat vindt de NL-maatschappij wat er moet gebeuren?
 - Als consument van visproducten
 - Als (betrokken) burger
- Wat kan de overheid doen om tot een gedeeld beeld te komen?

Wat moet er gebeuren?

- Een geïnformeerde dialoog
 - Rondom bijvoorbeeld proefprojecten
 - Gezamenlijke verkenning van toekomstbeelden
 - Scenario's naar een duurzamer economie en ecologie van het marine milieu

Samenvatting?

- De visserij is de afgelopen jaren in zwaar weer terecht gekomen: dalende visstanden als gevolg van klimaatverandering of overbevissing, steeds kleinere quota, steeds minder zeedagen en als klap op de vuurpijl de (gas)olieprijzen die de laatste jaren dramatisch zijn gestegen. Onze eeuwenoude visserij staat zwaarder onder druk dan ooit. Het evenwicht tussen economie en ecologie is in de visserij zeer wankel. Enerzijds is verduurzaming van de visserij vanuit ecologisch én economisch perspectief (herstel visstand, duurzamer vangstmethoden, energiebesparing) dringend gewenst. Anderzijds is de visserij gebaat bij stabiele vangsthoeveelheden om de sanering en herstructurering van met name de kottervloot te laten slagen.

Zowel de visserijsector als de overheid dienen tussen alle bedreigingen en kansen hun verantwoordelijkheid te nemen. Om een koude sanering te voorkomen is overheidsingrijpen absoluut nodig. Om duurzaam innoveren tot een succes te maken komt het, naast een stimulerende overheid, vooral aan op de ondernemers.

Het (Europese) visserijbeleid moet gericht zijn op het scheppen van gunstige randvoorwaarden. Daarbinnen kan door goed rentmeesterschap een sociaal-economisch en ecologisch verantwoorde exploitatie van de visbestanden tot ontwikkeling komen. De eigen verantwoordelijkheid van de beroepsgroep speelt hierbij een belangrijke rol. Ook hier geldt dat vissers – bijvoorbeeld de mosselvissers – een haalbare kans moeten krijgen om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen.